

dr. Jožef Pogačnik, ki je na veliki četrtek, 7. aprila 1979, javno priznal tudi krivdo Cerkve in v imenu Cerkve prosil za odpuščanje vse, ki so jim kristjani prizadeli kaj hudega, in v imenu Cerkve odpustil vsem, ki so kristjanom in Cerkvi prizadeli kakršnokoli zlo...» (Izjava..., podčrtal Z. R.) Kakor lahko vidimo, so te izjave nedvoumne. Govorijo o zlu, krivicah in krivdi na »obeh straneh«. Dogajanja po volitvah se na slovenskem političnem prizorišču niso odvijala v tem znamenju. Številne drobne in velike stvari iz preteklih časov poudarjeno omenjajo in razlagajo močno enostransko. Svojčas je dr. T. Stres upravičeno ugotovil, da je po vojni šlo ne le za getoizacijo, marveč tudi za kulpabilizacijo Cerkve. Vernikom in Cerkvi so namreč načrtno vcepljali občutek krivde za tisto, kar se je dogajalo med vojno in pred njo. Zdaj pa imam tudi sam vtis in občutek, da gre ne le za poizkuse getoizacije nekdanjih in sedanjih komunistov, marveč tudi za kulpabilizacijo, za vcepljenje krivde za tisto, kar se je dogajalo med vojno in po njej ne le komunistom, marveč vsem, ki so tako ali drugače sodelovali v partizanskem gibanju. Tako bledijo, se pozabljajo, zamolčujejo ali izginjajo tudi tisti poudarki iz škofovske izjave, da je potrebno »ugotoviti polno in celostno zgodovinsko resnico o vseh dogodkih od začetkov vojne do danes«.

In tako celoten splet teh in še kakšnih razlogov ustvarja vtis, da politični »prevrat« v Sloveniji prinaša ne le toliko želeno politično in vsakršno demokracijo, marveč tudi spremembe, ki bi lahko pomenile le zamenjavo enega enoumja z drugim. Sam v to možnost ne verjamem in sem to že nekajkrat javno in glasno povedal. Prepričal pa sem se, da sama besedna zagotavljanja, da to ni mogoče, v sedanjih duhovnih razmerah ne zadoščajo. Potrebna so tudi dejanja. Tudi slovenska katoliška Cerkve lahko marsikaj postori.

dr. Anton
Stres,
filozof

»Človek je prevelik, da bi si zadoščal«

1. Med obrobim in središčnim je še tretja možnost; enakopravnost. Gre za to, da bi ne bilo več uradnih in na rob potisnjenih, privilegiranih in zastavljenih, glavnih in postranskih, državnih in samo toleriranih, ampak da bi bili vsi kolikor mogoče enako navzoči, z isto pravico javnosti, skratka – samoumevni ljudje in njihovih nazori. Tisti pa, ki danes dojemajo določeno, še zelo sramežljivo vračanje

nje krščanskih vernikov in njihove Cerkve v javnost kot povzpenjanje na vrh, rinjenje v središče, zasedanje prestola, se očitno ne morejo izmotati iz modela, po katerem mora eno biti glavno, drugo je pa postransko. Toda demokracija uresničuje tretjo možnost: da ni nihče – vsaj ne preveč – glavni, in zato tudi nihče preveč obroben.

2. Pustimo ob strani napovedovanje prihodnosti, o tem ne vem ničesar.

Pred dvajsetimi leti so npr. vsi vodilni sociologi napovedovali sekularizacijo kot nezadržen proces, ki se bo še stopnjeval. Danes sam H. Cox kot najbolj tipičen predstavnik sekularizacijske teologije priznava, da se je uštel. To, kar pa je danes nesporno, je zavest, da človek ne more živeti samo od empirije in tehnološke manipulacije. Kot je za Pascalom nekdaj, preden je postal musliman, rad ponavljal znani marksist R. Garaudy: »Človek je prevelik, da bi si zadoščal«. Bivanje je skrivnostno in neobvladljivo, zato bi pri nas v določenem krogu rekli »sveto«. Kolikor se osvobajamo razsvetljenske miselnosti, ki je prevladovala v Evropi zadnji dve stoletji, odстранjujemo določene predsodke, ki so ljudi odvrčali od religioznosti, tudi krščanske. Toda to je samo odstranjevanje ovir. Kaj bo pa dejansko zraslo na tej za religioznost izkrčeni zemlji, je odprto in odvisno od konkretnih ljudi, tudi konkretnih kristjanov in njihove Cerkve. Vendar pa gotovo vrnitve nazaj ni. Zavest o človekovih pravicah je dokončna in jo podpira tudi Cerkev. Mednje pa sodi tudi svoboda vesti. Zato nimamo nobene moralne pravice, da bi se zgražali nad morebitnim novim pokristjanjevanjem Evrope ali strašili pred njim. Zakaj pa bi Evropejci ne smeli spet postati kristjani v polnosti, če se za to svobodno odločajo. Ali bo Evropa krščanska ali ne, o tem bo odločal najprej vsak Evropejec sam. In dokler bo imel možnost odločati se, dokler bo njegova svoboda vesti spoštovana, ni nobenega razloga za preplah.

3. Posiljevanje z različnimi ideologijami, kar se dogaja še danes v svetu, ki pa je v zadnjem stoletju doseglo nekaj vrhunskih primerov v nacističnih, fašističnih in marksističnih deželah, ima za posledico veliko nezaupanje v vsak izdelan nazor. Živimo pa tudi v svetu, kjer so ljudje vedno bolj povezani, s tem pa se krepijo tudi javne ter državne ustanove, ki jih vedno tesnejša odvisnost ljudi drug od drugega včasih naravnost terja. Posamezniki in njegove prostovoljne zveze z drugimi vedno težje obvladujejo vprašanja, ki se odpirajo pred njimi, in se morajo zatekati po pomoč k državi. Zato posameznik čuti, da ga ogrožajo najrazličnejše institucije. Odtod pojav neoliberalizma na najrazličnejših ravneh: najprej v gospodarstvu, kjer že ogroža dolgo opevani socialistični švedski model, nato pa tudi na drugih ravneh življenja. Vse to ima za posledico individualistično usmerjenost, ki bo pri nas verjetno izbruhnila še bolj silovito zaradi desetletne nasilne »podružbljenosti«. Za Cerkev je to gotovo izziv, vendar določene zgodovinske izkušnje – npr. z liberalnim protestantizmom – jasno opozarjajo, da bi z nekritičnim posnemanjem okolja krščanstvo ne postalo prav nič bolj verovno, bolj prepričljivo.

4. Ker sem o »stavki, ki je ni bilo« pisal jaz, velja vprašanje še posebno meni. V bistvu pa sem na to vprašanje že odgovoril v odgovoru na prvo vprašanje. Gre preprosto za to, da ima vsak kristjan pravico in dolžnost, da se do sveta opredeljuje v luči svojih temeljnih odločitev za Jezusa Kristusa in celoten njegov pojav, ki se imenuje krščanstvo. Nekaterim nikakor ne more iti v glavo, da ima krščanska vera svojo dvojico, krščansko moralo. Ta morala pa ni samo individualistična, ne zadeva samo človekovih posameznih dejanj ali neposrednih odnosov z drugimi, kot so npr. resnicoljubnost ali laž, poštenje ali goljufija itd., temveč meče svojo osvetlitev na celoten splet medčloveških dogajanj, torej tudi sindikalnih. Če se zdi vsakemu normalno, da ima Cerkev svoje stališče glede rasizma v Južni Afriki, če nekateri Cerkvi očitajo, da ni dovolj odločno – vsaj javno ne – branila

Judov pred nacističnim iztrebljanjem, da v prejšnjem stoletju ni dovolj hitro in nedvoumno stopila na stran izkoriščanih delavcev, potem bi po isti logiki morali imeti za samoumevno, da ima katoliška morala svojo osvetlitev tudi takega pojava, kot so stavke, in da ima Cerkev pravico to svoje stališče tudi javno povedati. Tistim, ki krščansko vero in moralo sprejemajo, in tistim, ki se bo to stališče zdelo pametno, bo Cerkev s tem pomagala k jasnejšemu opredeljevanju do takega pojava, tisti pa, ki se z njim ne bodo strinjali, bodo ostali pri svojem. Ni pa nobene osnove, temveč ostanek nesrečne preteklosti, če kdo še vedno označuje kot klerikalizem javno izpovedovanje krščanskih idej ali izjav Cerkve glede perečih družbenih vprašanj. Klerikalizem bi bil v tem, da bi vodstvo Cerkve zahtevalo, da jih mora država in vsa javnost upoštevati zato, ker so izjave Cerkve. Nič boljše pa se nam ne bi godilo – pa se ravno to največkrat dogaja – če bi nekrščanska javnost zahtevala, da se jih ne sme upoštevati samo zato, ker so izjave Cerkve. Sedanja stopnjujoča se alergičnost na vse, kar je krščanskega in cerkvenega – ob hkratni veliki simpatiji do vsega, kar je vzhodnjaškega in ezoteričnega – pa tudi ni nič drugega kot klerikalizem v svoji sprevrženi obliki. Alergičnost na vse, kar je cerkvenega, ni nič manj ozkosrčna kot klerikalistična alergičnost na to, kar ni cerkveno. Gre torej za to, da začnemo že enkrat razlikovati med javnostjo in državnostjo. Zanimivo in škodljivo je, da se je zadnje mesece izgubil pojem civilne družbe. Spet stopa v ospredje država. Namesto enopartijske države imamo sedaj večstrankarsko državo, toda še vedno se vse pričakuje od države. A tudi po katoliškem družbenem nauku je treba državo, ki ima sicer svoje nenadomestljive funkcije, omejiti ravno na te njene vloge, življenje pa je neprimerno bogatejše in poteka v družbi kot spletu najrazličnejših zvez, poklicnih združenj, združenj itd. To je javnost. Klerikalizem je zveza Cerkve z državo, in sicer z državo kot ustanovo, ki ima tudi sredstva prisile, če je potrebno. Klerikalizem pa ni in ne more biti pojavljanje posameznih kristjanov kot kristjanov ali pa Cerkve in njenih ustanov v javnosti, in sicer kot enakopravnega dela te javnosti oziroma civilne družbe. Ko rečem enakopravnega, izključujem prednosti in zapostavljanje. Sedanje obtoževanje klerikalizma ni nič drugega kot splošna nenavajenost ljudi na navzočnost Cerkve v javnosti. Ni navzočnost Cerkve v javnosti abnormalna, abnormalno je bilo, kar smo imeli do sedaj. Nesporazum – ali sprevrženost – pa je v tem, da je večina ljudi začela jemati dosedanjo abnormalnost za normalnost. To je splošna moč navade. Gre samo za to, da se že vendar tisto, kar je, tudi sme pokazati, da je. Verniki in njihove skupnosti so, so del naše družbe, vernost je pristna razsežnost človeškega bivanja – kot so umetnost, znanost in vsi drugi posebni izrazi človeškega duha. To naj dobi tudi v javnosti svoje samoumevno mesto kot sestavni del nas vseh. Naj uporabim primerjavo, čeprav je tvegana. Nisem prav nič nogometaš in mi nogomet nič ne pomeni, vendar vem, da nekaterim to pove veliko. Zato me ne moti javna navzočnost nogometa z ekipami, stadioni, finančnimi podporami podjetij in sponzorstvom, televizijskimi prenosi tekem in vsemi drugimi njegovimi pojavnimi oblikami. Upam, da kot kristjan in član Cerkve smem od demokratične javnosti pričakovati vsaj to, da bodo tudi tisti, ki jim krščanstvo nič ne pomeni in nič ne pove, sprejemali tiste, ki kristjani so, kot samoumevni del družbe in javnega življenja, nekako tako, kot jaz sprejemam nogomet ali kot mnogi, ki jim resna glasba nič ne pove, sprejemajo dejstvo koncertnih dvoran in simfoničnih orkestrrov in se strinjajo, da te ustanove družba moralno in gmotno podpira. Treba se

je dosledno postaviti na stališče, da so vse oblike duhovnega življenja v družbenem interesu; torej tudi religija. Odtod naprej pa se potem določajo tudi načini družbene podpore zadevnim ustanovam. Odnos do religije, ki razkrivajo sedanje alergije do pojava krščanske ustanove Cerkve, pa ni nič drugega kot posledica ateistične ideologije, po kateri sta vernost in ustanova, ki vernost goji, se pravi Cerkev, v bistvu družbeno škodljivi. To pa je nedemokratično in danes civilizacijsko že zastarelo stališče.

5. Kot je bilo že velikokrat poudarjeno, Slovenski krščanski demokrati niso stranka Cerkve. Zaradi tega preprostega dejstva se zruši vse zastavljeno vprašanje. V politiko se vračajo kristjani, to je res in do tega imajo pravico. S tem pa se v politiko ne vrača Cerkev kot ustanova, ki ima na skrbi krščansko versko življenje svojih članov. Pravice, ki jo imajo kristjani do političnega delovanja, jim ne more oporekati nihče, vsaj ne tako dolgo, dokler spoštujejo pravila igre in igrajo politično igro po pravilih sodobne demokracije, se pravi, dokler sprejemajo kot vodilo življenja v družbi dosledno spoštovanje človekovih pravic. Kar pa zadeva vprašanje nazora in njegovega odnosa do politike, niso kristjani prav nobena izjema. Tudi liberalci, socialdemokrati, socialisti, komunisti, radikalci in kar je še sodobnih političnih smeri, izhajajo iz določenega, včasih celo zelo izrazitega nazora. Ti nazori se oblikujejo na osnovi takega ali drugačnega pogleda na človeka, njegovo svobodo, njegovo prihodnost itd. Na evropskem kontinentu prevladujejo stranke, ki so nazorske. Drugače je seveda v anglosaksonskem svetu, čeprav neke minimalne nazorske značilnosti ni mogoče izključiti. Razlog je preprost. Politika ni in tudi ne sme biti čisti pragmatizem in boj za oblast. Prava politika je odgovornost za skupnost, je skrb za skupno blaginjo. S tem pa takoj vnesemo določene vrednote, z vrednotami pa nazore. Zato se mi zdi zaskrbljenost, kaj bo iz tega, ko krščanski demokrati vnašajo nazorski element v politiko, popolnoma odveč. Pravo vprašanje je: ali bodo stranke dosledno in pošteno spoštovale pravila demokratske politične igre.

6. Ločitev Cerkve od države je danes splošno sprejeto načelo in se ga je treba držati. S cerkvene strani se ni treba bati nobenega oporekanja temu načelu. Kar pa lahko mi zamerimo naši bližnji preteklosti, ni ločitev Cerkve od države, temveč izrinjenost Cerkve in vsega, kar je bilo verskega, iz javnosti in družbenega dogajanja, pri temu pa je bilo prav tako usodno dejstvo, da je partijska država hotela hkrati biti tudi družba in je hotela usmerjati ter nadzorovati vse javno, v najhujših časih pa tudi del zasebnega življenja.

7. Vprašanje je zgrajeno na predpostavki, da obstaja nevarnost konfliktov in da bo za morebiten konflikt odgovorna Cerkev, če bo rinila na določena področja. Ta predpostavka pa je nesprejemljiva. Cerkev bo kriva za konflikt tedaj, če se bo silila tja, kamor nima pravice. Če bo pa udeležena samo svojo pravico, tedaj bo za morebiten konflikt odgovoren tisti, ki ji bo to pravico kratil. Odločilno je potemtakem vprašanje, do česa ima Cerkev pravico in do česa ne.

8. Vprašanje predpostavlja, da politične tendence cerkvene institucije res obstajajo in so že na delu. Ker sam nisem tega mnenja, je zame vprašanje brezpredmetno. Vendar pa moram v zvezi s politiko poudariti, da nepolitičnega družbenega pojava ni ali skoraj ni. Družbeno življenje se prepleta, saj tudi kulturno življenje ni in nikoli ni bilo popolnoma nepoli-

tično. Če torej vsi mirne duše dopuščamo, da se gospodarski ukrepi in sporočila kulturnih manifestacij v njihovih najrazličnejših oblikah bolj ali manj dotikajo splošnih zadev vsega naroda, ki so še posebej predmet odgovornosti politikov, potem seveda ne moremo pričakovati, da bo versko življenje, ki povrh še obsega moralna načela in njihove družbene razsežnosti, tako nebeško čisto, da bo lebdelo v svojih sferah in se konkretne zemlje – torej tudi konkretne politike – ne bo dotikalo. Le da to še ni politika v ožjem pomenu besede. Verjetno bi se bilo treba najprej sporazumeti, kaj je politika in kaj ne. Če pa pravimo, da se različne dejavnosti tako prepletajo, da skoraj vsaka seže tudi na področje politike, bi bilo verjetno dobro razlikovati med politiko v ožjem in politiko v širšem pomenu besede. Potem bi lahko rekli, da je tudi dejavnost Cerkve politična v širšem pomenu besede, tako kot so gospodarstvo, kultura, izobraževanje itd.

9. Cerkve je politično pluralistična. Krščanski družbeni nauk sodi namreč med moralne nauke, ne pa politične teorije. To je vsota moralnih načel o ciljih gospodarskega, pravnega, političnega in družbenega življenja. Tri temeljna načela so: prvenstvo človekove osebe, načelo solidarnosti in načelo subsidiarnosti, se pravi čim manjše centralizacije. Ker gre za moralna načela, so ta načela dokaj abstraktna, zato dopuščajo različne konkretizacije, kjer poleg moralnih načel pridejo v poštev konkretne razmere in najrazličnejše stroke. To pa pomeni, da je v okviru istega moralnega načela mogoče izbrati sorazmerno različne konkretne rešitve, saj se tudi strokovnjaki lahko močno razhajajo. Torej tudi različne politične programe, s tem pa različne stranke. Krščanski družbeni nauk ni nobena ideologija in noben recept, temveč prej določena moralna inspiracija, ki dopušča različne variante konkretnih političnih rešitev. Zato tudi vedno poudarjamo, da se Cerkve ne misli vezati na nobeno določeno stranko, se ne enači z nobenim konkretnim političnim programom. Če pa kateri stranki uspe s svojim programom ponuditi rešitve, ki zelo dobro povzemajo tudi smernice katoliške družbene morale, je razumljivo, da se bo s samim tem ustvarila med krščansko skupnostjo in to stranko določena vsebinska bližina. Glede teologije je osvoboditve pa je treba reči, da to ni enovita teologija, temveč jih obstaja več vrst. Cerkveno vodstvo izraža svojo zadržanost samo do tistih, kjer je čutiti izrazit vpliv marksizma in njegove antropologije, ki ni personalistična ne krščanska, temveč bolj materialistična s poudarkom na gospodarskih materialnih spremembah in kolektivistična, kolikor daje prednost strukturalnim spremembam. Končno pa izhaja zadržanost Cerkve do te teologije iz dejstva, da nekateri njeni predstavniki ne razlikujejo dovolj religiozno-moralnega vidika od gospodarsko-političnega in se zdi, da enačijo krščanski pojem odrešenja z družbenopolitičnim osvobojenjem. Z drugimi besedami, vodstvo Cerkve nasprotuje tej teologiji tudi zato, kolikor je preveč neposredno politična in pričakuje od politike več, kot ji ta more dati.

10. Tudi to vprašanje sloni na povsem neresnični domnevi, posebno kar zadeva odnos vodstva Cerkve do gibanja 2000 in poznejši razvoj. Vse, kar se je dogajalo v zvezi z gibanjem 2000 in SKSG, je razplet, ki je potekal mimo vodstva Cerkve in popolnoma brez njegovega vpliva. Kristjani, ki so sodelovali pri tem razpletu, so ravnali iz svojih osebnih spoznanj in iz svoje odgovornosti, ne pa po kakem tujem naročilu.

11. S splošnimi spremembami v čutenju in ravnanju ljudi pri nas se bo nujno spreminjalo tudi življenje v Cerkvi in njeno delovanje. Človek je

celota in podobno reagira v civilni družbi in v cerkvenem občestvu. Demokracija bo ustvarjala bolj samostojne osebnosti. Zato bo tudi življenje v Cerkvi postajalo bolj raznoliko, pisano in bo poznalo več pobud od spodaj, kot jih je poznalo dosedaj. Pričakovati tudi smemo, da bo življenje vedno manj politizirano in da ljudje svojih interesov ne bodo izražali in uresničevali samo prek političnih strank, temveč prav tako in še bolj prek različnih interesnih in političnih združenj, prek civilne družbe, ki bo postajala sogovornik organiziranih političnih skupin in državnih ustanov. Zato upam, da bo Cerkev kot občestvo verujočih in kot institucija vedno bolj postajala normalen in enakopraven sestavni del civilne družbe, kjer se bo uveljavljala z moralno močjo svojih stališč, ne pa s sredstvi, s katerimi razpolagajo državne institucije.

12. V skupen odgovor na obe zadnji vprašanji bi rad poudaril, da je povsem neustrezna predstava o Cerkvi kot izrazito monolitni in avtoritarni organizaciji. Žal ta predstava še prevladuje v določenih krogih. Verjetno se je zaradi tega, ker je Cerkev ustanova z nekaterimi zelo izrazitimi in splošno obveznimi verskimi in moralnimi načeli, ukoreninilo prepričanje, da je v Cerkvi vse avtoritarno določeno. Pri tem pa se pozablja, da so splošno obvezna načela samo verske resnice in moralne norme. To pa je področje, ki dopušča sorazmerno široko pahljačo konkretnih oblik njihovega uresničevanja. Zgodovina to dovolj potrjuje. Zato so oblike verskega življenja zelo raznolike in imajo večinoma vse domovinsko pravico v Cerkvi. Sociologi religije pa nas učijo, da obstajata v vsaki religiji, torej tudi v katoliški, dve temeljni smeri, ki bi ju ob naslonitvi na znano Blochovo izrazje lahko imenovali »mrzli« in »topli« tok. Prvega bi lahko imenovali tistega, ki poudarja pravo, institucijo, dogmo. Drugi pa poudarja doživetje in čustva. Prvi poudarja red, drugi življenje. Prvi načela, drugi prakso. V zgodovini nam znanih religij vseskozi srečujemo pojave teh drugih tokov, ki postavljajo v ospredje doživljajsko plat religije: v judovstvu se pojavlja tako imenovani hasidizem, v protestantizmu pietizem, v pravoslavju in katolištvu pa cela vrsta različnih karizmatičnih gibanj. Ta so se v zadnjem času še posebej razmahnila. Med nje sodi tudi to, kar se je dogajalo na stadionu v Ljubljani pod vodstvom p. Tardifa. Vsa ta gibanja imajo pod pogojem, da sprejemajo kot svojo normo in kriterij splošno ogrodje katoliške vere in morale, v Cerkvi svoje mesto, to pa seveda ne pomeni, da je vodstvo Cerkev tudi odgovorno za vse, kar se v teh gibanjih dogaja. Skratka, tudi v oblikah verskega življenja je Cerkev sorazmerno pluralistična. V njej obstajajo gibanja, pobožnosti in skupine, ki nastajajo na pobudo posameznikov in imajo v Cerkvi svoje mesto, niso pa splošna in še manj obvezna za vse. Zato se mi zdi pretirana misel, da bi vodstvo Cerkev manipuliralo z zborovanjem na stadionu za svojo medijsko utrditev. Naši mediji so samostojni in so naredili iz tega zborovanja, kar so hoteli, ne verjamem pa, da bo z njim Cerkev svoje pozicije utrdila. Zborovanje sta na izključno svojo pobudo organizirali dve slovenski župniji, mediji pa so iz tega naredili, kar so hoteli. In to je vse. Očitno se bo treba navaditi na to, da je v Cerkvi prostora za več samostojne in nenadzorovane osebne pobude, kot se navadno misli. Medtem ko znotraj Cerkev ugotavljamo, da je še premalo in jo bo treba spodbujati, pa nekateri zunaj Cerkev mislijo, da je še toliko ni, kot je dejansko je, in domnevajo, da je vse vodeno in nadzorovano od zgoraj. Številni nesporazumi in neutemeljene domneve pa povrh

samo dokazujejo, kako povprečen slovenski človek, če nima zelo neposrednega in osebnega izkustva o tem, kaj se dogaja v Cerkvi in kakšne so v njej navade, Cerkev izredno slabo pozna. Tudi določen strah pred klerikalizmom – strah pa ima velike oči in je slab svetovalec – izvira po mojem največkrat iz nepoznavanja kakšne družbene skupine, ker je ves čas navzoča sredi slovenske družbe, ki pa jo je slovenska javnost zadnjih petinštirideset let sistematično ignorirala. Toda sožitje in medsebojno spoštovanje se začne pri medsebojnem poznanju.

Jože
Strgar,
ljubljski
župan

Odgovori

Splošna pripomba

Kristjani smo pričakovali, da bo z demokratizacijo javnega življenja verovanje in s tem tudi krščanstvo obravnavano kot duhovna vrednota, kot nekaj, kar je naše, slovensko. Vendar se to ni zgodilo. V javnih občilih čutimo do verovanja, posebnost pa do Cerkve, nezaupljivost. Tak odnos veje tudi iz anketnih vprašanj.

1. Spremembe v Cerkvi

V organizacijskem pogledu se Cerkev le počasi spreminja. Zato ni bilo mogoče pričakovati, da se bo reorganizirala v nekaj mesecih od uvedbe pluralistične ureditve sem. Večjim možnostim za delovanje se bo morala šele prilagoditi. Seveda pa v javno življenje in v politiko stopajo verniki, ki so bili doslej onemogočani in odrinjeni na »stranske ceste«.

2. Reevesangelizacija Evrope

Gledano sekularizirano, je bila ob času prvega pokristjanjenja za mlade evropske priseljence antična kultura zaradi intelektualne zahtevnosti nesprejemljiva in še razcepljena je bila na množico različnih filozofskih šol. Evropa pa je potrebovala enoten kohezijski nauk, preprost in univerzalen, ki povrh ne bi oviral ustvarjalnosti in razvoja. Tak nauk je bilo krščanstvo, s svojim učenjem o dostojanstvu človeka, utemeljenem v Bogu, ljubezni, o bratstvu vseh ljudi in z zahtevo po »moli in delaj«. Krščanstvo je v dobrem pol tisočletju iz barbarov ustvarilo civilizacijo, ki je že lahko segla po zakladih antike. Ustvarilo je most za prenos mediteranske kulture v današnje evropsko in svetovno zakladnico kulture.

Kristjani pa vidimo v evangelizaciji Evrope veliko več: del skrivnosti o tem; kako je moglo krščanstvo razširiti v svet dvanajst galilejskih ribičev in pripraviti rimski imperij, da je nazadnje pokleknil pred najbolj osovraženim simbolom – Križem.

Zakaj je treba Evropo ponovno evangelizirati?